

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
misleče čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION, S. P. GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

ST. — NO. 1249.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

CHICAGO, ILL., 20. AVGUSTA, (AUGUST 20,) 1931.

Published weekly at
2610 W. 26th St.

LETO—VOL. XXVI

NEVARNI ZAPLETIJAJI V EVROPI SE NADALJUJEJO

PRUSKI REFERENDUM NI IZPOLNIL NAMENA FAŠISTOV IN KOMUNISTOV NITI NI PRINESEL STABILIZACIJĘ

Dva ekstrema v Nemčiji z enakim ciljem.—Finančna kriza Madžarske—Gospodarske težkoče v Angliji

Nemčija in zunanjii svet te z nestrpnostjo pričakovala izidu referendumu za raznustitev pruskega deželnega zbora, ki se je vršil 9. avgusta. Inicijalni so ga fašisti pod vodstvom Adolfa Hitlerja in zani so enako fanatično avširili komunisti. Naprej je bil proti republikanski koaliciji.

Kakšne bi bile posledice.

V slučaju, da bi fašisti in komunisti zmagali, bi to v danih razmerah pomenilo poraz sedanje republikanske vlade in udarec socialni demokraciji, ki se bori za ohranitev renomlike in njenega ustava ter za razvoj dežele v znamenju mirovne politike.

Zmaga fašistov in komunistov bi pomenila povečanje gospodarskega kaosa in prejkone totalnem polom nemških financ. Oba ekstrema bi se borila za nadavlado in proglašitev diktature. Oba jo ves čas propagirata. Fašisti kot komunisti bi vladali s pomočjo teroriziranja opozicije. Po organizaciji in pristaših sta oba priljivo enako močna. Kdo izmed njiju bi zmagal v kaosu in civilni vojni, bi bilo vprašanje okolščin in ljudske psihologije.

Vprašanje tujih investicij.

Ameriški in angleški velebankirji ter industrialeci imajo v Nemčiji vloženega milijarde kapitala. To je vzrok, čemu je Hoover s tako mrzljivo nagnico postopal v procesu reševanja Nemčije pred finančno paniko. Ako bi se referendum v Prusiji posrečil in bi nemški kapitalizem v političnem kaosu skrahiral, bi bil ameriški in angleški kapital ob milijarde, kar bi povzročilo velike bančne poleme v Veliki Britaniji in Zed. državah in končno, v vseh drugih deželah. Iz sedanja depresije bi nastala svetovna gospodarska zmeščjava.

Sklapanje o posledicah.

Taka izvajanja o izidu referendumu so delali med 9. avgustom v vseh glavnih mestih. Francija je bila taino pripravljena na vse eventualnosti. V skrajnem slučaju bi postala svojo armado, da okupira strategične točke v Nemčiji. Kapitalizem drugih dežel pa bi v slučaju zmage referendumu pomagal fašizmu, dasi ga v kampanji za razprt pruskega deželnega zbora ni podpiral. Dali pa so mu oporo nemški nacion-

NAPETOST V JUŽNI IN CENTRALNI AMERIKI

Ne samo v Argentini, kjer se provizorični predsednik Uriburu drži na površju z diktatu, tudi v več drugih republikah latinske Amerike vlada diktatura. V Čile je bil odstavljen predsednik Ibanez, katerega je nasledil provizorični predsednik Jose de Monter. Na sliki so dijaki v glavnem mestu Santiago v demonstraciji, s sliko bivšega predsednika Ibaneza in pod njim napis, "Tega pa smo srečno oddali." Republika Čile ima okrog štiri milijone prebivalcev. Tvorjo ozek pas ozemlja, ki se razteza v dolžini nad 2,000 milj med Argentino in Pacifičnim oceanom.

SOCIALISTIČNA ORGANIZACIJA V CHICAGU RASTE

Socialistični lokal (klub) v VII. kongresnem distriktu v Chicagu, ki je imel pred meseci le par ducatov članov, jih je imel na prošli seji že 127; večinoma so Amerikanci. Ves čas po persekučijah in razdrogih so bili angleški klubovi socialistične stranke v Chicagu šibki, največ pa jih je razpadlo, da so ostale le socialistične postojanke tujerodevcev, pripadajoče na rodnotnim federacijam.

Napredovanje soc. lokalov v

omenjenem okraju ter ustavitev drugih je dobro znameno za obnovitev močne socialistične stranke v Chicagu.

V začetku avgusta so člani omenjenega lokalca razpečali pet tisoč izvodov tednika "New Leader", obdržujejo poučilne shode in imajo šolo, v kateri se vežbajo za govornike in agitatorje.

Protest proti Jugoslaviji

Mednarodni odbor za obrambo političnih jetnikov je dne 11. avgusta posjal protest jugoslavskemu poslaniku v Washingtonu proti smrtni obsođbi Marko Hraniloviča in Matije Soldina, katerima je bila kazzen poznejše spremenjena v zapori. Obtožena sta bila sodelovanja pri atentatu na urednika Schlegla v Zagrebu, kateri je nasprotoval hrvatskim nacionalistom. Protest pravi, da je bilo iz dokazov na obravnnavi razvidno, da sta prava morilca ušla preko meje in nista nikoli prijeta, ta dva, ki so ju obsođili, pa sta žrtve vladne persekučije. Protest so podpisali med drugimi socialističnimi voditelji Thomas, Clarence Darrow, Roger Baldwin od Civil Liberties unije, profesor Morris Lovett in več drugih.

Kampanja v Seattlu

Socialistična stranka v Seattlu, Wash., vodi živahnno agitacijo za izvolitev socialističnih kandidatov v mestne urade. Volebitve bodo v jeseni.

MILIJONE DOLARJEV ZA NASVET, KI NI VREDEN NITI ENEGA CENTA

Hooverjev Farm Board pozna samo še eno zdravilo.—

Milijoni potrošeni brez koristi.—Odbor politike

V volilni kampanji l. 1928 je da bi uničili sadove svojega dela. Ta nasvet je posjal Farm marjem prosperitetu, katere so Board telegrafično govorjem bili deležni industrialni delavci. Takrat še ni bilo panike in gu, v katerih se pridejuje boma. Odbor pravi, da so dušali na shodih s prosperitetom, "kateri ni primere v zgodovini". Zdaj molčo o njih.

Po izvolitvi je predsednik Hoover spravil skozi kongres svoj načrt za ustanovitev posebnega odbora, zvan Farm Board, ki naj bi s svojimi večaki pripomogel ameriškim poljedelcem v blagostanju. Za načelnika mu je imenoval Aleksandra Legge-ja, ki je bil predsednik trusta za poljedelske stroje. Hooverjevi oglaševalni agentje so tega uRADNIKA predstavili farmarjem za čudodelnika. Čeprav kompanija mu je dajala vsled njegove izredne sposobnosti in poznavanja situacije med farmarji sto tisoč dolarjev na leto plače; na poziv predsednika Hooverja pa se bo zdaj žrtval za ameriške farmarje za plačo, ki bo komaj senca prejšnje. Mnogi so res verjeli, da bo Legge čudežno rešil vprašanja, ki oklepajo ameriške farmarje, v resnicu pa je situacija s svojimi zdravili poslabšal in je vsled tega odstopil.

Ne le pridelovalci pšenice, tudi farmarji, ki oskrbujejo deželo z bombažem, so v krizi. Obračajo se že par let obupno na Farm Board, toda ta nima dovolj milijonov na razpolago, da bi pokupil odvisni pridelek po visokih cenah v pripomogel, da bi se tudi ostalega pridelovalcev v prekupčevalce. Zato je dal farmarji na jugu sledči-nasvet: "Edini izhod za obdržanje zadostnih cen in zasiguranje trga je, ako eno tretjino setve podporjete."

Farmarji so se temu čudili, kajti prav nič jim ni na tem, vselej depresije in bližajočih se volitev nastajajo po ameriških mestih nagloma nove stranke. Ene sestoje iz unije v spletih debatirajo o novi ustavi in o socialističnih ter agrarnih reformah, civilna garda ali oružnički pa se ukvarjajo z razganjanjem demonstrantov. Slika pokazuje, kako iličajo pri izgradnji oružja. Eden se zameje, iz drugih

ZELO DOBRI IZGLEDI ZA SOCIALISTIČNE ZMAGE V VIRGINIJI

Socialistična stranka v Virginiji ima dobre izglede za zmago v treh okrajih, v katerih ima kandidate v gornjo in spodnjo zbornico državne zakonodaje.

Pod vodstvom D. Georga se sklicujejo socialistični shodi, prirejajo pikniki, dele cirkularje in tisoče izvodih in vrši ustrena agitacija. Zasluga male skupine aktivnih sodrugov je, da je soc. stranka v teku poldrugega leta postalna v Virginiji spet jaka propagandistična sila.

Socialisti v pomožnih akcijah za premogarje

Socialistične organizacije v vseh Zed. državah takoj ob pričetku stavke začele s pomožno akcijo za premogarje.

Med prvimi je bila soc. stranka v Pensylvaniji z uradom v Pittsburghu.

V Chicagu se je za pomožno akcijo zavzela posebno soc. mladinska liga ter okrajni socialistični urad, s katerim so delujejo tudi jugoslovanski socialisti v tem mestu.

V Clevelandu je klub št. 27 podvzel akcijo med Slovenci in v ta namen je izvolil poseben odbor, da bo rezultat čimboljši.

Namen socialistov je pomagati ruderjem v potrebi. Centralni odbor s sedežem v Pittsburghu deli podporo potrebnim v Penni in Ohiu, newyorkski odbor zbira doneske za westvirnske premogarje, in odbor v Kentuckyu zbira za njihove stavkarje.

Vsa sredstva, ki jih zberejo socialistične organizacije, se porabijo edino v prispevani na men.

Propadanja bank

Iz statističnega pregleda, ki ga je izdal zvezna vlada, je razvidno, da je meseca junija propadlo v Zed. državah 166 bank, 202 januarja, 89 meseca maja, in vsega skupaj od 1. januarja do 30. junija 684 bank. Ljudstvo je ob milijone dolarjev prihrankov.

ZAPLETIJAJI IN BOJI V ŠPANIJI

Spanija pod vladu republikanskih strank ni tako mirna kakor je bila nekaj let pod diktaturom monarchije. Anarhistični sindikati ter komunistične stranke prirejajo demonstracije v mestih, kmetje v obuboženih krajih pa groze s silo, aka se medjune čimprej ne razdeli velika posest aristokratov. V slobodni debatirajo o novi ustavi in o socialističnih ter agrarnih reformah, civilna garda ali oružnički pa se ukvarjajo z razganjanjem demonstrantov. Slika pokazuje, kako iličajo pri izgradnji oružja. Eden se zameje, iz drugih

Nov
ROMAN
je začel izhajati
V
"Proletarcu"
s to številko
na 6. strani.

Glasovi iz našega Gibanja

"Kulturalni boj" v Clevelandu z ozirom na pevski zbor "Zarja"

Zgodovina raznih krajev pred sodni tribunal, pred katerim so na svoj način iskali simpatije z označbami "socialistični" namesto "Socialist", naglašali, da ima klub št. 27 "brlog" in se s tem degradirali na stopnjo medvojnih šovinistov, ki so takimi metodami izročali svoje neprijatelje preganjanju.

Tak "kulturni" boj je začela pred dobrim letom gotova skupina v Clevelandu. Tarča je bil pevski zbor "Zarja", kateri se je pod okriljem kluba št. 27, v katerem je bil ustanovljen, razvil v enega najboljših slovenskih zborov v tej deželi. Gotova skupina je začela domnevati, da klub pevskemu zboru ni več potreben, kajti "Zarja" je sama na sebi slavna ter ne rabi več klubovega zaledja, posebno še ne takega, v katerem so socialisti.

Zadaj za temi potezami razkolništva je bila skrita politična ambicija, plesati kvišku po letvi republikanske stranke. Tega niso povedali odkrito, zato so nekateri, ki so se jim pustili voditi, šli v razkolniški zbor laskreno, misleč, da res služijo dobri stvari pevske umetnosti, če gredo "stran od politike". V resnicu so šele šli v politično mlako.

Tako je prišla pred letom dni v pevski zbor "Zarja" največja kriza v njegovi zgodovini. Dobrohotiči, tolerantni klubovi člani so izprevideli, da so s svojo popustljivostjo storili veliko napako, ki jo bo težko popraviti, toda popravili so jo. Gotovi ustanovitelji in zvesti člani originalnega zabora "Zarja" so se uprli taktiki razkolništva in izjavili, da zbor "Zarja" ostane to kar je bil od vsega začetka — delavski pevski zbor pod okriljem kluba št. 27.

Tako se je zgodilo, kajti zbor niso gradili celih 14 let na ljubo razdraštu ali v reklamo republikanski politiki, nego v namenu, kakršnega si je dal v letih svojega razvoja.

Razkolniki so bili prepričani, da je trenotek ugoden in so razstrosili vest, da je zbor "Zarja" njihov in nikogar drugega. Od kluba št. 27 in lojalnih članov zabora so zahtevali, da jim izroče note, klavir, kostume ter drugo slično imovino in ob enem tudi gotovino iz blagajne kluba št. 27. Naravno, klub ultimatumu ni sprejal. Razkolniki so se začeli imenovati "Zarja" in šli pod to firmo na sodišče proti klubu št. 27 ter njegovemu originalnemu pevskemu zboru "Zarja". Bilo ka karkoli, sodnik prve instance je odločil njim v prilog. Čudili smo se, kako je to mogel vzlic našim dokazom. Kaj sedaj? Posvetovali smo se in zaključili, da vložimo priziv. Slovensko delavstvo v vseh naselbinah je izreklo solidarnost z nami. Clevelandski in drugi rojaki so zbrali potreben obrambni fond, in z bojem smo šli na apelativno sodišče, ki je po pretresavanju evidence obeh strani zaključilo, da je klub v pravem in s tem je bil odlok prvega sodnika razveljavljen.

Klub št. 27 ni šel prvi na sodišče. Klub št. 27 ter pevci in pevki originalne, to je klubove "Zarje" niso dali nikomur povoda iti na sodišče. Razkolniki so vzlite temu tirali afero.

NEUPRAVIČENO ZAPRAVLJANJE ŽIVLJENJ

V avtomobilskih nezgodah v prešem letu je izgubilo življenje mnogo tisoč ljudi. Letos je število še više od lanskega. Veliko nezgod se dogodi tudi na železniških križiščih. Ena takih se je pripetila nedavno v Vincennesu, Ind. Sedem ljudi je bilo ubitih, ko je vlak trčil v avto. Na sliki so kosi razbitega avta, ko so jih pobrali ob proggi po nezgori. V mestih in na križiščih bi bilo 60 odstotkov manj smrtnih nesreč, ako bi bili vozniki pazljivej.

To in ono pri nas in drugod

Cleveland, O. — V Proletarju do te številke še ni bilo posredila o pikniku kluba št. 27 JSZ. ter klubovega pevskega zabora "Zarja", ki se je vrnil 2. avgusta. Imel je sijajno udeležbo. Delo me je zadržalo, da sem prišel tja šele zvečer, ko je že vsega zmanjkalno. Pustregli bi mi lahko le s kostmi. Med udeležencem je bil tudi Andrew Vidrich iz Johnstowna, glavni podpredsednik SNPJ, ki je bil gost klubu in govornik na tem izletu. Vidrich je prišel iz Chicaga, kjer je bil na polletni seji gl. odbora SNPJ. Po pikniku si je ogledal naš Slovenski dom v Collinwoodu na Waterloo Rd.

V nedeljo 2. avgusta je imel sejno klub št. 49 JSZ., katerega se je udeležil tudi s. Joseph Jauch od kluba št. 27 in apeliral na člane, da bi skupno sodelovali v akciji za zbiranje prispevkov v fond za stavkujoče premogarje.

Klub št. 49 je ob tej priliki dobil štiri nove člane. Počasi, pa vendar se giblje. Tudi v tem delu Clevelandu se bo pojavilo prej ali slej večje zanimanje za socialistično organizacijo in da ste s svojo dvorenostjo zrušili zaupanje vase in v svoje ustanove? V mislih imam vse tisto, kar vi več ali manj kontrolirate in bodo morali za vami drugi popravljati.

Prihajamo v javnost s takimi dopisimi zato, ker je treba situacijo od časa do časa pojasnititi. Ako bi bilo po našem, ne bi prišlo do tega. Vsa odgovornost je na ramah voditeljev razkolniške skupine, kajti le oni so povzročili ta "kulturni boj" v metropoli.

J. Franceskin, tajnik pev. zobra "Zarja".

Za pojačanje lokalov

Na konvenciji soc. stranke v Connecticutu je bilo sklenjeno, da mora stranka v njihovi državi do konca leta dobiti najmanj ducat novih postojank.

Znamenje časa

Lani in letos pristopajo v socialistično stranko tudi takozvani liberalni duhovniki protestantskih sekrt in židovski razbijci.

KLUBOM IN DRUŠTVOM

ALI želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha?

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

ob katere bi se mogel spodjeti razsoden čitatelj. Socialistični list je pač bojevno glasilo, ki nasprotnikov ne gladi. Humor v polemikah je priporočljiv, ker preveč resnosti skozi ves list ne bi bilo dobro. Ako bi bil list naprejnen le s članki o mizeriji vsega sveta, bi človeka spravilo v obup v takih časih kakršne preživljamo sedaj.

Proletarec mora odbijati napade. Če jih ne bi, bi nasprotniki kričali, poglejte jih, krivi so, ker nič ne odgovarjajo! Res je, da kot osebe niso vredni prostora v listu, toda boj z njimi se ne vrši radi njih osebno, nego zaradi splošnosti. Potrebno je čitateljem pokazati ljudi osebnih ambicij, plezalce in politika, da se jih zavrstijo varovati.

Moje mišljene je, da Proletarec vrši svojo dolžnost in polni tari. Vse priznanje uredniku, ki pred nikomur ne klone, nego pove vsakemu odprt kar mu gre.

Ako bi bil v Proletarju slučajno kdo po krivem kritiziran, waukee, Sheboygan, Chicago, Kenosha in drugih v popravilo, kajti Proletarec je tem okrožju, ali ste se že odlist načel in poštenja. Nikomur ločili, da pride v nedeljo 6. septembra v Možinov park v Waukeganu, kjer se bo vršil piknik klubov in društev okrožja.

Ali se dne 6. septembra vidimo v Waukeganu?

Rojaci delavci v naselbinah Waukegan-North Chicago, Milwaukee, Sheboygan, Chicago, Kenosha in drugih vredni prostora v listu, toda boj z njimi se ne vrši radi njih osebno, nego zaradi splošnosti. Potrebno je čitateljem pokazati ljudi osebnih ambicij, plezalce in politika, da se jih zavrstijo varovati.

Ako še ne, se odločite takoj i agitirajte, da se ga udeleže tudi drugi.

Imeli bomo igre, govore, plesno zabave in tekme. Govorniki bodo milwauški šerif Al Benson, racinski župan Wm. Sloboda, urednik Proletarja Fr. Zaitz in drugi. To bo prvi piknik, ki ga prirejajo skupni klub ter društva raznih naselbin. Prireditev je važna in zato se od vseh upravičeno prizakuje sodelovanja in udeležbe. Polovica prebitka gre v pomožni fond za bedne premogarje v vzhodnih državah.—P. O.

Naši kandidati, unija in drugo

Anton Vičič se povrnil v Chicago

S. Anton Vičič, ki je bil o-krog dva meseca na agitaciji za "Proletarca" in JSZ. v naselbinah južnega Illinois ter nekaj dni v St. Louisu, Mo., se je rojakov registriranih v volilnem imeniku kot socialisti, dasi

To je bila po vojni tretja turina v omenjene kraje. Eno je nasti. Uverjen sem, da bo pripravil Frank Petrich pred hodnje leta število socialističnih klubov tukaj še bolj naraslo in tudi letos. Socialistična stranka v Penni ima zdaj takozvano potovnega zastopnika na "Proletarca" in JSZ. Ker so vsled posebnih razmer v južnem Illinois skoro vsi klubib prenehali s poslovanjem in se je število naših agitatorjev zelo zredčilo, je bila ta tura kot uvod za obnovitev aktivnosti jaka potrebna.

Vičiču se je s sodelovanjem somišljenikov posrečilo "Proletarca" v zlaci slabim razmeram spet razširiti in pridobil je število somišljenikov, ki bodo z agitacijo za list nadaljevali in ob enem pripravljeni tla za ustanovitev klubov JSZ.

Zdaj bo s. Vičič nekaj časa na agitaciji v Chicagu. Kam odpotevate potem, bomo pravčasno sporočili.—Up.

Važnost "kolektorja" ali "ameriška navada"

Detroit, Mich. — V Proletarju je imel pred tedni tukajšnji agilni zastopnik dopis, v katerem je dejal, da bi ostalo le malo naročnikov, aka bi v upravnosti čakali, da bi naročnino sami direktno obnavljali. Omenjal je tudi, da nekateri kritizirajo prepire v "Proletarcu", češ, da jih je preveč. Njegovo pismo je urednik obširno komentiral.

Priznam, da je imel zastopnik prav v trditvi, da ljudje ne posiljajo naročnine direktno, ker čakajo, da pride okrog zastopnik. Tega niso krivi "prepri" v Proletarju, nego to, da smo se "amerikanizirali" in plačujemo obveznosti kolektorjem. Taka je ameriška navada.

Ni dovolj, da se delavec jezi nad mizerijo in se skriva s svo-

jo revčino pred svetom. Treba to je na kratko čestital klubu je da protestira in se organizira, kajti edino s tem in samo s tem pokaže, da ni zadovoljen z razmerami kakršne so. Mi apeliramo na vse delavce v našem okrožju, da posetijo ta piknik v obilnem številu. Pripeljite s seboj znance in prijatelje. Program bo zelo zanimiv in važen za vse volilce in volilke.

Vstopina prosta. Z vsem bo za udeležence dobro preskrbljeno.

Odbor

Bon Air, Pa. — Majhna naselbina blizu Johnstowna. Ni pa majhna, kar se delavske zavestnosti tiče. Imamo dve napredni društvi, eno pripadajoče k SSPZ, in drugo k SNPJ. Slednje ima nad 100 članov, dasi živi tu le kakih 30 slovenskih družin.

V ponos mi je, da je tu 19. avgusta povrnih v Chicago. Ni pa majhna, kar se delavske zavestnosti tiče. Imamo dve napredni društvi, eno pripadajoče k SSPZ, in drugo k SNPJ. Slednje ima nad 100 članov, dasi živi tu le kakih 30 slovenskih družin.

To ponos mi je, da je tu 19. avgusta povrnih v Chicago.

To je nasti. Uverjen sem, da bo pripravil Frank Petrich pred hodnje leta število socialističnih klubov tukaj še bolj naraslo in tudi letos. Socialistična stranka v Penni ima zdaj takozvano legalno pravo do rubrike na glasovnici kakor republikanska ali demokratska, ker je pri prvi volitvah dobila zadosten odstotek glasov v državi.

Letos so na listi socialistične stranke kandidati v občinske okrajne urade tudi slovenski sodelovalci, kot Podboy, Krasna, Gabrenja in drugi. Prosim jih, naj se o tem kaj oglasijo v "Proletarcu".

Zelo so skakali tudi drugi za našimi podpisni dasi ne spadajo v našo stranko. Se jaz sem se enemu vjel, ker sem videl na

Članstvu kluba št. 3 JSZ

Oglesby, Ill. — Članom in sodelovalcem kluba št. 3 JSZ.

sporočam, da se bodo v volilnem imeniku kot socialisti, dasi

vršile seje kluba vsako tretjo nedeljo v mesecu ob pol 8. zvezd

v prostorih tajnika John Poharja. Udeležite se jih v obilnem številu ker imamo vedno važne zadeve, katere zanimalo delavstvo.—Tajnik.

Važna izredna seja kluba

JSZ v Sheboyganu

Sheboygan, Wis. — V soboto 22. avgusta se vrši izredna seja kluba št. 235 JSZ. Prične se ob 7:30 zvečer v navadnih prostorih.

Poseti jo tudi s. Joško Owen. Člani in članice, udeležite se je polnoštivalno.

Chas. Chuk, tajnik.

V NEDELJO 6. SEPTEMBRA V WAUKEGAN, ILL.

kjer bo izlet našega delavstva iz naselbin

WAUKEGAN — NO. CHICAGO,

MILWAUKEE — WEST ALLIS,

CHICAGO — SHEBOYGAN — KENOSHA,

RACINE in drugih.

Prirede ga soc. klubi in društva Prosvetne matice. Slovenski in angleški govori. Igre. Plesna in prosta zabava. Vrši se v Možinovem parku. Čtajte naznanila o tej priredbi.

PRUSKI REFERENDUM NI IZPOLNIL NAMENA FAŠISTOV IN KOMUNISTOV NITI NI PRINESEL STABILIZACIJĘ

Dva ekstrema v Nemčiji z enakim ciljem.—Finančna kriza Madžarske—Gospodarske težkoče v Angliji

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Panika na Madžarskem

gresivno skupino in vzamejo toliko kolikor morejo dobiti. Povračajo uslugo z uslugo in s temo so priborili delavstvu v rahu mnogo socialnih pridobitev, ki bi imele v normalnejših razmerah za delavstvo velikanski pomen.

Izid referendumu in očitki.

Termin pruskega deželnega zborna poteče prihodnjo poletom. Referendum za njegovo razpustitev bi bil torej nepotreben, če ne bi bilo z njim združeno vprašanje preobrata v Nemčiji, ki naj bi vrgel republiko in uničil socialno demokratično stranko, z nasilji seveda. Za referendum so agitirali komunisti, fašisti in kapitalistične-agrарne nacionalistične stranke. Ako se bi glasovanja udeležilo nad polovico pruskih volilcev, kar znači 13,449,000 oseb, bi bil namen dosezen. Kampanja se je vrila več tednov. V spopadih med nasprotujočimi si skupinami ter s politijo je bilo več oseb ubitih. Zadnji dnevi agitacije so zahtevali še več žrtev. Padlo je tudi nekaj policajev.

Ko so glasove preštel, je javnost videla, da sta oba ekstrema celo nazadovala v primeri s številom glasov, ki sta jih dobila pri prejšnjih volitvah.

Nekaj statistike.

Namesto nad 13 in pol milijona volilcev, kolikor bi bilo potrebno za uspeh referendumu, jih je prišlo na volišče le 9,793,000, torej več kot 3,500,000 premalo. Republikanske stranke so referendum bojkotirale. Mnogi tovarnarji in obrtniki so svoje delavce prisili na volišče; ker pa so volitve tajne, so glasovali proti imenu referendumu; teh glasov je bilo okrog 600,000.

Iste stranke, ki so agitirale za referendum, so doble v prošlem letu 12,420,000 glasov. Pri referendumu so nazadovale za okrog tri milijone glasov.

Očitki in protičitki.

Fašistični voditelj Adolf Hitler je po volitvah izjavil, da so za poraz referendumu krivi komunisti, ker so "tajno" pomagali socialistom z bojkotiranjem volitev. Komunisti pa odgovarjajo, da je bil referendum vazič temu, da so ga iniciirali fašisti, njihovo delo in je največja v zgodovini Anglija so bili oni pravi voditelji je. Delavska vlada, ki je dvigalo kampanje za strmoglavljenje nila živilskega standard angleškega delavca včasih težkriz, je prišla do točke, na kateri bi

moralna vsa izplačila več ali manj omejiti, hočeš nočeš, ali pa zagaziti vše večjo krizo in končno v popolen polom.

Upri na izboljšanja.

Dasi jih je mnogo, ki smatrajo, da iz morja sedanje depresije ni rešitev, nego se bo gospodarski sistem kakršen je čisto razbil, so drugi uverjeni, da bodo države v stanju izvesti spremembe, katere bodo gospodarstvo stabilizirale in pripravljajo ljudstvu iz bede.

Na kongresu delavske-socijalistične internacionale meseca julija na Dunaju so se delegatje s tem problemom veliko pečali. Kar bo imelo za svet v tem času le dobre posledice.

Kobjev pozdrav

John Kobi, znani aktivni delavec v severni Minnesoti, stanoval v Duluthu, pozdravlja čitatelje tega lista iz province Saska v Kanadi, kjer je z družino na počitnicah ter na obisku sorodnikov.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

A. Vičičev članek o agitaciji v LaSalu in okoliških naseljih bo priobčen v prihodnji številki.

Z obiska v Coloradu

Piše CHARLES POGORELEC.

Ker sem preživel mnogo let se me spominjali iz Puebla, na zapadu, posebno v goratem drugi iz uniske organizatoričskega Coloradu, se še vedno rad povrnem tja, kadar je prilika. Tudi letos sem prebil snidenje s starimi znanci. Ni pa mi bilo ljubo, ker sem opazil med njimi le malo ali pa nič zanimanja za delavske probleme. Marsikateri se mi je sicer potožil radi slabih razmer, ali o izhodu iz njih imajo zelo slabe pojme. Premalo zanimanja za takšno vprašanja. Sicer so se mi čuditi kajčito male ali nič, in se to kar čitajo povečini stav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da imajo nazadnjaški krogi vsaj nekaj počitkov, dočim nima tзв. napredni element skoro ničesar. Ako bi ne bilo par dramskih predstav, ki jih vprizorita na leto 1917. Večel sem bil v korist edino nazadnjaštvo. Ako hočemo biti dosledni, moramo pr

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.
Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovenske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četr leta \$1.00.—
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev
v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906.

Editor Frank Zaits
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC
8639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone: Rockwell 2864.

546

Perijodične "krize"

Eni zatrjujejo, da je kriza ki jo imamo sedaj, največja ekonomska kriza v zgodovini Zedinjenih držav. Drugi pravijo, da je to le ena izmed mnogih večjih in manjših, ki smo jih že imeli.

Res so bile že prej in nekatere zelo občutne ne le za delavstvo, ki je v vsaki depresiji najbolj prizadeto, nego tudi za business.

Po vsaki prejšnji se je obrat radi drugačnih razmer spet povečal, da je lahko vposilil ne le vse nezaposljene delavce, nego še deseti tisoče onih, ki so prihajali vsak mesec iz Evrope.

V tem pa se sedanja kriza od prejšnjih zelo razlikuje. Ogromne izboljšave v tehniki so uvelde sistem strojev, kateri opravljajo delo, za kakšnega je bilo pred leti treba stotisoče delavcev. Mnogo teh so sprejele vase gruge industrije, npr. avtomobilski, industrijski olja itd., ali rezerva nezaposljenih je še vedno ogromna. Tudi če se takozvana prosperiteta jutri povrne, je industrija v stanju v teku nekaj mesecev ali v dobrem pol letu produciranati dovolj za potrebe domačega prebivalstva in ji še mnogo ostane za izvoz, ne da bi ji bilo treba zaposliti vse delavce.

Reservna armada, ki jo tvorijo nezaposljeni, je torej stalna in to ostane, dokler bomo imeli kapitalistični ekonomski sistem. V tem oziru je sedanja kriza trajnega značaja. Kapitalizem jo lahko omili, ne pa odpravi. To zlo iztrebi šele uredba, ki bo sponela na načelu produkcije za potrebo, medtem ko je kapitalizmu glavni zakon in cilj sveti profit.

Klici po odrešeniku

Ljudje, ki so zagazili v revščino, vidijo in čutijo, da jim kapitalistični politiki, za katere so toliko let glasovali in se navduševali zanje, ne misljijo pomagati. Mnogi so vsled tege za ustanovitev nove stranke, ki naj seveda pripomore k boljšim časom takoj. Raznih strank so letos že precej ustanovili, večinoma z označbo "farmarska-delavska" in še več jih vzbrsti predno pridejo predsedniške volitve.

Bilo bi najbolj logično ter enostavno, če se bi nezadovoljni delavci in farmarji pridružili socialistični stranki, pa se jim zdi da bo "kaj novega hitreje privedio k zmagi". Iščijo torej odrešenika, ki bi jih, kakor Mojzes Izraelce, odvedel iz puščave Depresije v objavljeni deželi Prosperitetu.

Mojzesov ni več. Pokojni Debs je dejal, da ako bi se našel kak Mojzes in bi odvedel proletarijat v "objavljeni deželi", bi se med njimi takoj pojavili kapitalisti ter si jo osvojili.

Odrešenje je v delavstvu samem. Preko noči si ga ne bo izvojalo, najmanj še s pustolovskimi strankami, ki se pojavitajo v krajih kakor gobe po dežju in skoro enako hitro razpadajo.

Ako bi delavstvo poslušalo klic socialistične stranke, bi mu zdaj ne bilo treba naporov in neprilik pri ustanavljanju novih "delavskih" strank, ker bi že imelo močno socialistično stranko.

Delavci bi se lahko učili iz zgodovine, da je propadlo že vse polno strank, ki so imeli utopične programe, in da ni bila nobena nova tvorba vodnica in zmagovalka v borbi za preobrat zato, ker je bila nova.

Admiralska logika

Rear admiral W. A. Moffett pravi, da le tako je močno pripravljena, to se pravi, vsestransko oborožena, lahko prepreči vojno. Priporoča, naj Zed. države nikar ne štedijo pri jačanju armade, zračne flote in mornarice.

Če bi bila oboroženost res najboljše sredstvo zoper vojne, kako to, da se vojne sploh dogajajo, ko vendar vidimo, kako so vse važnejše dežele pripravljene da jo "preprečijo"?

Oljni vrelci producirajo preveč, ker je pač vsega "preveč". Cena olju kakor ga dobivajo iz vrelcev je v Oklahomi vsled tega pa lla na 20c barrel. Governor Murray je zagrozil, da bo ustavil produkcijo, ake cena ne dvignejo, kajti producirati olje za tako majhen denar pomeni nepotrebitno uničevanje prirodnega zasluda, zmanjšanje davkov in škodo šolskemu fondu, ki dobiva nekaj odstotkov o vsot, ki se jih dobi v Oklahomi za olje. Cena jeila potem navzgor na 50c za barrel. Govor ner je zahteval, da se olje ne sme prodajati cenejo kot \$1 barrel. Ker se to ni zgodilo, je s silo državne milice ustavil obrat vseh večjih vrelcev, katerih je v Oklahomi nad 3,100 s produkcijo 425,000 barrelov olja vsak dan. Governor Murray pravi, da so velike oljne kompanije izrabile sedanjem depresijo ter znižale cene surovemu olju, da na ta način ropajo samostojne lastnike vrelcev ter državo Oklahomo na davkih. Listi, katere kontrolirajo tržiški interes, so se iz governera, kateremu pravijo "Alfalfa Bill", norčevali in njegovo proglašitev obsežnega stanja so slikali za komedijo. Vedo pač, da z vetrno vojno ne bo premagal oljnega trusta.

Pametno svarilo o pravem času

"Proletarec" čitateljem pred petimi leti

Izmed milijonov drugih so tudi mnogi Slovenci izgubili svoje dolgoletne prihranke ne le v ničvrednih, in propagajočih delnicah ter bankrotiranih bankah, nego tudi v takozvanem "real estate", kar znači nepremična posestva. V "brezpremerni" prosperiteti so špekulantje ljudem denar takoreč sproti odvzemali s prodajanjem delnic in stavbišč ter hiš. Ustvarili so umetno visoke cene in rekli kupecem, da bodo postale še višje. Danes, ko je že marsikdo odpala na hišo in "lotu" polovicu, mogoče tudi več, vidi, da si je kupil le breme, ne pa posestvo. V neštetičnih situacijah je cena hiš in stavbišč padla na polovico, povprečno pa več nego ena tretjina.

Množe velike zgradbe v mestih so na konkurzu, izgubljajo pa mali ljudje, ki so kupovali "zlate bonde", in pa špekulantke banke, kar zoper zadene največ delavce, farmarje in male trgovce. Ljudi je pod kapitalizmom mogoče varati, ker vsakdo želi postati vsaj košček kapitalista. Eden izmed pet tisoč profitira pri delnicah, eden izmed 500 napravi nekaj dobička pri hiši, in eden izmed tisoč profitira pri prodaji "lotu". Drugi izgube, če ne v enem, pa v drugem času. V depresiji pa so navadno vse ribe, ki so pograbile za vado, na izgubi.

Vsak poznavalec je vedel pred leti, kakor ve danes, da je polom špekulačijske orgije neizbežen. "Proletarec" je dostikrat svaril ljudi pred sladkimi agenti in mamiljivimi reklamami, katerih edini namen je izvabljati dolarje iz ljudskih žepov. Uspelo jim je. Svarili smo tudi pred nepremisljenim kupovanjem hiš in stavbišč.

Dotični članek o "real estate" špekulacijah, priobčen v "Proletarecu" 10. junija 1926, torej pred petimi leti v času "naglega dviganja prosperitete", se glasi:

Ako hočeš hitro obogateti, tam, kjer so farme v resnici farme jih niso kupovali. Neka skupina rojakov, ki se je hotela rešiti mezdne sužnosti s kmetijstvom, je kupila farme v Texasu, toda dolična zemlja ni za farmarje. Kmetje bi to vedeli, ampak naši ljudje, kakor da niso bili še nikoli na kmetih, tega niso zapovedali. Po nekaj mesecih so se vrnili iz farm nazaj v tovarne in rove. Čez vrsto let so se nekateri sponnili da so v Texasu tudi olini, ne samo farmarska polja. Organizirali so "proletarsko" družbo, ki se je nadela nalogu najti v zemljiji na farmah, katere niso za farme, olje, da nujim "osvobode industrialne delavce medzne sužnosti" in jih z oljem pripomorijo do blagostanja. Izgleda pa da v tistih zemljah tudi olja ni, in če nekaj let bodo morda iskali v nii kaj drugega, kar bo rešilo industrialne delavce — redkih dolarčkov.

Pre leti so Zedinjene države parcelirali v farme. Agentje so deželo preplavili s plakati, v katerih so oglašali "redko pričinko". Časopisi so bili polni reklame, posebno neangleški listi, ker je po mišljenu agentov med foreignerji največ lahkovernežev. "Ako se hočete rešiti industrialnega suženstva, naselite se na farmo!" je bilo geslo zemljščnih agentov tedanjih dni. Tudi med ameriškimi Slovenci so se pojavili taki odrešeniki, ki so fabriškim in rudniškim delavcem prodajali farme. Slovenec je rojen kmet, vziš temu so ga vlekli agentje tako zelo, kakor da ni še nikoli videl kmetije. Kupoval je farme v močvirjih, v krajih z najneugodnejšem podnebjem, v krajih kjer je samo toliko popolnega skopnega snega, v krajih kjer je zemlja yse, samo rodovitna ne, v krajih, ki nimajo nobenih prometnih zvez; kupovali so farme na jugu v Texasu, v So. Carolini, v Missouri, severni Minnesoti itd. Samo "ki je podobna farmi, in drugač-

nih se ne izplača kupovati, mora imeti nekaj tisočakov za prvo vplačilo, in par tisočkov za nakup potrebnih stvari. Nekaj bo dobil na posodo in tako je preskrbljen, da bo lahko vse življenje garančiralo za odpalačevanje dolga in za obresti. Koristi od farme imajo torej samo upniki in tisti, ki kupujejo s pričinkami.

Poslednja leta so veliko število bankrotiranih kmetij razdelili v stavbišča. Kdor zasleduje "real estate" reklamo, živi po pravici pod vtipom, da je v Florida parcelirana v stavbišča. Ker je Florida precej velika država, in če se jo vsaj eno tretjino spremeni v mesto (drugače so stavbišča brez pozema), bi imelo to mesto do štirideset milijonov ljudi. Ker se to v prihodnjih dveh ali desetih letih gotovo ne zgoditi, bo lahkovernežev, ki so svoje prihranke "investirali" v floridske lote, prav gotovo ob udejstvju, kajti ob prihranke so že. Tiste loti tam okrov, ki so kaj vredne, so v posesti ljudi, ki nekaj razumejo o zemljščnih špekulacijah. Izmed ostalih bo le redkodob dobil nazaj svoj denar.

Svoječasno so enako parcelirali Californijo, ki pa je stavbišča in zelo "razprodana". Zemljščeni agentje so "naredili" z ljudsko unmnostjo marsikdo milijonček. In California, kar je kaj vredne, je še vedno v posesti bogatih ljudi, revni pa so še vedno revni in njihova stavbišča so smatrana za enako "revna".

V Chicagu in okolici je naprodaj toliko stavbišč, da ako se bi moglo na vseh tekom letih zgraditi stanovanjske hiše, bi bilo treba več milijonov ljudi, da bi jih napolnili. Chicago in okolica ima okrog 4.000.000 prebivalcev, na praznih stavbiščih v čikaškem okraju pa je prostora še za kakih 16.000. Stavbišča v krajih, kjer se bo mesto šele "razvilo", pravljajo agentje. "Dalekovidne" firme kupijo farme v gotovem kraju, katere drže nekaj let. Potem jih razdele v parcele,

prično z reklamo, in prodaja je v teku. Farme so kupili po nizki ceni. Stavbišča dajo najvišjo ceno, ki jo morejo zahvatiti. Za agenta s stalno plačo najamejo te firme ljudi, ki so res sposobni agentje, agent, ki je pripravljen delati samo za komisien pa lahko postane vsakdo, ki želi "nekaj postriani zaslužiti". Ti zadnji delajo največ okrog prijateljev, ker bi drugače ne bili v stanju prodati niti enega stavbišča. Oni prvi pa so "rojeni agentje" in se kompanijam dobro izplačajo.

Milijone in milijone dolarjev gge in teh špekulacijah, ali bolje, igrahu, v žepu bogatih real estate družb. Delavci ostanejo revni. Mnogi kupijo draga stavbišča z namenom da bodo nekaj let počakali da se podraže, jih z dobičkom prodali ter si potem kupili kaj "primerenega". Tisti čas, ko stavbišča oni kupijo od agenta recimo za tisoč dolarjev, ni vredno tisoč na javnem trgu. To "vrednost" je določila družba. Ako pa hočešti, ki si stavbišča od nje kupili, isto prodati čez den in ali dva komu drugemu, moraš izgubiti najmanj tretjino, največkrat še več, akopljeno dobičku kupca. In če čez leta cena gotovih stavbišč res postane višja, boš napravil nekaj "profita", ali boš še potem iskati novo stavbišča po primereniji ceni, pronađeš, da si na izgubi. In v tem je vse igra. Tudi če se je tvoje malo posestvo podražilo, tudi če je tvoja hišica tisoč ali dva več vredna kakor si ti dal zanj, profit vseeno ni tvoj. Prodaj, jo, in videl boš, da si na izgubi kajti agent ti bo novo še bolj zaračunal in novo stavbišča še daje prodaj.

Pomoči ni kajti ker se vsa ta tekma vrši v znamenju profita, se moraš spustiti vanjo, ako hočeš "svoje" stavbišča in če nekaj let svojo hišo. Profit bodo sicer spravili drugi, ampak ti boš vendarle imel "svojo" hišo in "lotu". Malemu kupcu kažejo vedno nit in na njen koncu profit. Kupi, da boš napravil profit. In človek, ki bi rad da bi "kedaj kaj imel", kupi. "Če drugi napravijo, čemu ne bi jaz?"

Pred dobrimi 15 leti so gradili v bližini Dulutha novo jeklarno. Taka mesta v katerih ni druge industrije kakor jeklarna v posesti Steel trusta, niso posebno vabljeni za ljudi, ki žele "boljše življenje". Ko so pričeli graditi tisto jeklarno, so se takoj organizirali zemljščeni agentje, prevzeli v razprodajo tisoče akrov zemlje katero so razdelili v mala stavbišča, in preplavili deželo z "zastopniki". Neangleški listi, katerim je vseeno kdo dela profit samo da tudi njim nese, in pa angleški v Duluthu, so bili polni reklame, s katero so označevali velikansko priložnost, ki se nudi ljudem, kateri hočejo kupiti stavbišča v New Duluthu, Oliverju in drugih okrogovih jeklarn, ki bo "največja na svetu." Večina Slovencev na železniškem okrožju se je poslužila prilike in kupila "lot". Marsikak rojak v sosednjih državah je hitel, da ne zamudi redke prilike. Stavbišča je bilo prodanih toliko, da bi na njih lahko zgradili mesto, katero bi šteло tri milijone prebivalcev.

Samo v tem kraju so naši lahkoverni ljudje izgubili par stisoč dolarjev. In Duluth z okolico navsezadnje ni slabosti. Delavec, ki se zatopi v želje za profitom, lahko sodeluje v tekmi, mogoče celo "napraviti" stotak ali dva ampak na koncu konca bo stal vseeno delavec brez premoženja. Redki so, ki napravijo uspeh, napraviti v tekmi za profitom uspeh pa vedno pomeni, da mora veliko drugih napraviti — izgubo.

August Claessens je to igro zelo lepo in poljudno opisal v knjigi "Roparska trojica". Dobbi se jo tudi v slovenskem predstavu. Za delavca je dobro, da razume tudi "real estate" igro; v njegovem interesu je, da se zaveda resnice, da si svojega življenjskega stanja, v kolikor je izboljšano, ni izboljšal s pomočjo zemljščnih agentov in s "proletarskimi" ter neproletarskimi oljnimi rudniškimi, avtomobilskimi in drugimi družbami.

August Claessens je to igro zelo lepo in poljudno opisal v knjigi "Roparska trojica". Dobbi se jo tudi v slovenskem predstavu. Za delavca je dobro, da razume tudi "real estate" igro; v njegovem interesu je, da se zaveda resnice, da si svojega življenjskega stanja, v kolikor je izboljšano, ni izboljšal s pomočjo zemljščnih agentov in s "proletarskimi" ter neproletarskimi oljnimi rudniškimi, avtomobilskimi in drugimi družbami.

Napredna stranka je s početka tudi iskala simpatije pri delavstvu. "Nationalverein" je ustanovil več delavskih izobraževalnih družev. Naprednjak Schulz - Delitsch je pripravil delavcem konzumna društva kot samopomočna sredstva, naprednjak Hirsch pa se je pečal z ustanovitvami delavskih strokovnih družev.

Zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem

PRIREDIL ANTON KRISTAN

(Nadaljevanje.)

</

IV. VUK:

Skozi okno vlaka

(Mimobežni vtisi in epizode z mojega potovanja.)

(Nadaljevanje).

6. KOTOR - CETINJE!

Po štirje sedemo v avto. Sofer oživi motor. Tiho brni, kakor pripravlja se za beg v goru. V tisto meglo tam na vrhu.

Zgane se zdrči. Kakor da je v dolini, drči, urno, brez obotavljanja, prezirajoč mogočno višino. Vedno više... vedno više... semintja in vsakokrat, ko se na ovinku zaokrene, smo že više — in takih ovinkov sem naštrel dvaindvajset. Avtomobili tekmujo kateri bo vozil hitrejše. Saj je pot krasna, pravi umotvor tehnike. Morda je na Ljubelj enaka, a ne vem.

Gospa Marija nas s svojim avtom prehiteva. Se nam smeje in maha z roko.

"Da ne obtičite", nam zaključi in zbeži naprej.

"Da ne zdrčite tja dol", odgovarjam. "Zakaj teško bi bilo ob vstajenju mesa vašim kostem."

Ali ne sliši nas... daleč predaj je že. Mi pa svetujemo šoferju, naj se ne da sprovociратi in naj le vozi lepo, skromno. Prvi je bolj varno, drugič pa si lahko ogleduje krasoto, ki se nam odpira s teh višin. Kakor da plavamo v aeroplantu, se nam zdi, ko gledamo dolni na morje. Globoko dolni leži. Vrmač gledamo in trdnjave na njegovem hrbtnu. Rastlinstvo ni, razen da tuinat kuka grmič ali peresce iz pod kamena. Slika se menja od minute do minute. Daleč preko skal in pečin hiti oko. Duh je svoboden, jasen v teh višavah. Južno nas pozdravlja zeleni ravnina, rodovitno polje kotsko, Župa imenovano. V solnici se svetlikajo vasice, kakor drobne pike. Tam preko pa je kameni morje. Krivčaša in mogočni Orjen, kipi v nebo. Pod nami je globina in tam, kjer je konec globine — doline je videti majhna mlakuža — morje, zaliv kotski in točka za peščeno velika, to je Kotor in pristanišče.

In mislim. Ta le točka, ki sem jo malo prej občudoval kot mesto Kotor, je sedaj povsem neznanata, ko ga gledam z višine sivih, nagih skal. Zgodovine se spomnim, ki pripoveduje, da mu je nekoč, ko je bil rimska kolonija, bilo ime ASCRIVUM. V petem stoletju so ga podjarmili Goti, katere je pa zopet pregnal bizantinski cesar Justinian. Do destega stoletja je Kataro bilo celo republika. Srbski car Uroš je bil zaščitnik mesta, po njegovi smrti pa kralj Ogrski. Leta 1420 pa so ga vzeli Benečani! Bil mu je pokrovitelj vladik Crnogorski, dokler ga ni vtela Avstroogrška in je tako sedaj zopet slovenski, Jugoslovanski.

Koliko zgodob je doživelista bela točka, okovana še sedaj v obzidje in kohko še jih je le videl sivi Lovčen po katega rebrih se včasih sedaj.

Dalje tja ob morju se vije bel trak, kakor bel rob na zelenkasti obleki. To je cesta, ki se vije ob rivieri... Pred mano so silovite, nage skale Peštingra, ki je visok 1079. Za njim pa je Mrajanik s svojimi 1316 m. Izpod njiju se penita v morje gorska potoka Fiumara in Gordicchio... Fiumara goni v mestu nekaj mlinov, predno se zdrži z morem. Po njem se tudi imenuje severna vrate, isto, kakor južna po potoku Gordicchio. Obk potoka teče ta namreč tik ob mestu. Gordicchio lije svojo vodo iz neke globeli, se potem zopet izgubi v prepud ter se pod zemljo združi z morem, kar se po valovanju morja vidi. Avto pa se

vzpenja vedno više... Na drugo gorovje gledamo že z viška. Njih hrbiti so prepreženi z vijugastimi poti in cestami. Zdi se, kakor da je človek s silnim bličem pretepal to gorovje do krvavega, da so ostali dolgi in vijugasti obronki, kakor je pač padal bič. Tam je trdnjava. Vidim jo vso, kako je sezida z vsemi svojimi okopi in podzemnimi prostori — kazematami. Po tistih cestah vidim ljudi. Gredo s tovorem na hrbtu. Vidim mule in osle, kako stopajo s težo, povezano na hrbot. Pa tudi srečavamo jih, doganjam. Potrežljivo stopa sel s tovorem po cesti. Bil je z gospodarico v Kotoru, po trgovini, skromni in ubožni. Sedaj nese nazaj živež...

Privozili smo v meglo. Redka je in se nam vedno umika. Od tam dolni pa je bila videti kot preteč oblak poln bliska in groma. Vedno više se umika, kakor hitimo mi vedno više. A da smo v njenem objemu čutimo. Zrak je hladen in podvinuti moram ovratnik suknje. Morja ne vidim več, niti vijugasti cest na hrbitih nižnjega gorovja. Megla je stopila pred naše oči. Tudi solnce nam je zastrisia. Hotela je, da smo sami z njo v tem svečanem kraju... Poslednji ovinek. 904 m nad morjem smo.

Kričeč obopen glas nam uduvi na uho. Kakor da se trga silna bol in trpljenje v grudih nekoga.

"I-a, I-a..."
"Kaj je to?"
Osuplo gleda Ivan Celjski. Tudi Zdravko nastavi ušesa.
"Osel riga," reče Matevž.
"Osel?"
Ivan Celjski molči. Ali je to risanje, reče nato.

To je krik groze nad življem. Kakor, da se trga droživemu... Ves obup in prokletstvo je v tem kriku, obtožba po neizmerni krivici...

Cesta okrene na desno ter se bliži skalnatim globelim. Sliši se šum dereče vode... Nato pa se slika naenkrat spremeni. Morje in riviera se več ne vidi, če tudi se zopet odmaknila med gla in solnce zopet sije.

"Katunske Nahije so pred nami," pojasnjuje šofer. To je prva naselbina Crnogorcev. V štirinajstem stoletju je več srbskih plemen odšlo sem, ker se niso strinjali s popustljivostjo srbskega carja napram Turkom. Ustanovili so v tej veličanstveni kraški samoti kneževino Zetsko.

"Kar ušlo krvolčnega Turka je meču,
kar ni zatajilo je vere presvete kletih robstva okovov nadeti hotelo vse to poiskalo je v teh si bregovih zavetišča in čuvalo duha junaškega biser;

za sveto ime in za sveto svobodo boreč se ljuto..."

Kakor mi je šofer po svojem guslarskem običaju prepeval, tako sem prevajal, in pisal. Odomek iz "Gorskega venca" je to, ali vsaj smisel iz te znamenite pesniške pesničke vladike Petra Petroviča Njeguša. Zapisal sem jih zato, ker one v kratkih besedah povedo vse, cela stoletja trajajočo borbo na življenje in smrt za kras častni v svobodo zlato, ki so jo bili Crnogorci proti Osmanom.

Na desni se dviga vrh Lovčena. Svojo kopreno — meglo je odložil in se nam pokazal v vsem svojem veličanstvu. 1759 m je nad morem. Malo nekaj samega vrha sp in kapelici vladika Peter II., pesnik "Gorskega venca." Vrnili se je lani slavnostno in zmagonosno na svoje prejšnje mesto, da gle-

da združen v eno državo brate od Drave do Save, Drine in Vardarja. V dni Sodome je moral bežati. Tam pod vrhom izvira studenec, v katerem je Ivan Crnejevič — barbarosa Crnogorski — pojil svojega konja in še danes v jami pod Ivangradom, kako kralj Matjaž, spi in čaka ure, da se zbuditi. To bo, ko bodo vsi Slovenski složni.

Dolgo še bo spal junak...

Samo 4 m niže smo se spustili in se pripeljali v vas Njegoš. Tu so se rodili črnogorski vladiki, kmeti in kralji. Hiša stoji na desno, s stolpičem in monogramom "N". Nekoč je bil Njegoš glavno mesto in še je okrog 1600 prebivalcev.

Cesta se zopet dviga in doseže najvišjo točko, Kravco žrelo imenovano, visoko 1270 m.

Pogled plava tja proti jugu.

Nepregledno kamenje, kraškega tipa. Dalje tja, kakih 25 km

pa se svetli modri trak, Skadarsko jezero, obkroženo s snegom pokritimi vrhovi albanskih Alp. Tam je meja evropske kulture in tam se začenja Orient s svojimi posebnostmi, skrivnostimi in za nas evopece tujo, orientalsko kulturo.

Ale je vse vedno više.

Ivan Celjski se obrne k meni:

"Resnično, resnično vam povem, ta dežela bi se moral imenovati kraljovina kamenih sten in njen kralj, kralj gora."

Jeklene ljudi ustvarja ta dežela. Ponosne in samozavestne... Samo poglej jih, ko govorijo o svoji Črnigori? Zlate, pestra noša — kakor solnčni žarki, obsevajoči to kamenje, je polna neke brezumne elegancije... Obraz kamenit in kremenit... jeklene volje... suhljat in mišič jakih... postave velike... ženske visoke, vitke, črnooke. V očeh mir in samozavest... a ko zagore, ne vzdrži njih ognju... Pogosto se zdi, kakor da bi na tej mesecni pokrajini, iz črnega kamenja, obljudeni s kmečkim junaskim narodom, ležalo nekaj, kakor začarano. Pisatelj Edschmid v reviji "Die Neue Rundschau" piše, da je prebivalstvo pleme, ki se da primjeriti samo z Rifikabili. Ta nekončni ples gorovij vzgaja ljudstvo vedno za skrajno bojetovito. In tako sede na pečinah pri svojih čredah, mršavi in visoki, kakor iz jekla spleteni, nekoliko vpognjeni, nalik orkom. In soglašam popolnoma z Edschmidom. Tudi jaz čutim in vidim, da so taki.

Cesta pada. V vijugah se spuščajo avtomobili v nižavo.

Drivimo mimo koruznih nasadov, mimo višen... Cesta postaja široka, prah se dviga... Pred nami vstaja Cetinje...

(Dalje prihodnjič.)

Izlet članstva čikaške federacije SNPJ

Chicago, Ill. — V nedeljo 23.

avgusta se bo sešlo na pikniku

pri Keglu v Willow Springs

sem jih zato, ker one v kratek

besedah povedo vse, cela

stoletja trajajočo borbo na življenje in smrt za kras častni

v svobodo zlato, ki so jo bili

Crnogorci proti Osmanom.

Na desni se dviga vrh Lovčena.

Svojo kopreno — meglo je

odozlil in se nam pokazal v

vsem svojem veličanstvu.

1759 m je nad morem.

Malo nekaj samega vrha sp in

kapelici vladika Peter II., pesnik

"Gorskega venca."

Vrnili se je lani slavnostno in zmagonosno na svoje prejšnje mesto, da gle-

Tudi voda tirja svoj človeški davek. 8 milij od Covingtona, Ky., na kraju, ki ga kaže ta slika, sta utonili dve ženski in trije mali otroci ko jih je zatolil vodni val visok šest čevljev, kateri je prihrumel iz gorske soteske. Nesrečo je povzročil silni nalin. Ženski z otroci sta se skušali rešiti, toda beg jim je preprečil vodni pritisk.

FRANK JERINA

Srečal sem sodruga Josipa Jaucha.

"Ali veš, da je Frank Jerina mrtev?"

Začudil sem se.

"Da — ležal bo v sobi kluba št. 27 v Slov. nar. domu. Pogreb bo v soboto 15. avgusta."

Soba kluba št. 27 je spremena v mrtvašnico. Pokojni Frank Jerina leži mirno v krst. Okrog nje so venci društv, klubov, SND. in prijateljev.

Ni sveč, ne kropilnika, ne križa.

Pa vendar svečano, toda re alnejše, bolj resnično.

Marsikdo si misli: Lep, do stojen način.

Prihajajo sodrugi, prijatelji, sorodniki, člani raznih društev, rojaki. In odhajajo. A sodruži ga so stalno tam.

Ljudje opazujejo. Redki so pogrebi med nami brez kropilnice, brez sveč in križa. Tradicija. Stara vzgoja. Strah.

Vsega tega tu ni.

"Ali ni bolje in lepše tako," govorijo sodrug Jauch ljudem, ki ga vprašujejo o pokojniku. "Pristopi v klub," je še dodal temu ali onemu. Agitator niko ne preneha.

Sobota popoldne je. Krsto prineso iz sobe na dvorišče pred malo dvoranjo S. N. D. Vse poleg ljudstva. Ginljivi govorovi so drugov in predsednikov organizacij. "Zarja" poje žalostinke. Dvignejo krsto in jo naložijo v pogrebni voz. Avtomobili se razvrste. Približno sto jih je.

Na Gasper in E. 134. cesti v bližini St. Clairja je krematorijski postavili so Nemci, ki se dajo največ upenje.

Potem Madžari in Čehi in le malokateri Slovenec. Tukajšnji Amerikanci sploh ne.

Vhod. Pisarna. Kapela. Na strani dve veliki peči na olje.

Prostor za shranjevanje peperla. Ako ga sorodniki ne pokopajo ali vzamejo sabo, ga lahko pusti tu in plačajo \$1 na leto — stanarine.

Ura je pol štirih. Avti pri-

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM V BARBERTONU IN OKOLICI.

Seje kluba št. 232 JSZ. se vrije

vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10.

dopolne v dvorani društva "Domovina" na 14. cesti. Sodruži,

prijava redno na sejo in pridobiva

klub novih članov, da na ta način

ustvarimo močno postojanko J. S. Z.

Somiljenike vabimo, da se nam pri-

družijo. Socialistička stranka je v

tej deli edina delavska stranka s

konstruktivnimi programom, s kate-

mim si delavstvo lahko pribori boljšo

bodočnost in končno, osvoboditev iz

medzne sužnosti.

hajajo. Rakev s pokojnikom izlože. Ljudstvo še enkrat obstopi krsto. "Zarja" poje srečemu članu poslednjem. Govor A. Abram, predsednik društva.

Krsto peljejo v drugo sobo.

Proces, ki bi vzel naravno 50

let, izvrši krematorijski

postavljajo, na katerem se pričakuje, da vrši v svojem okrožju tudi strankine funkcije in prevezame odgovornost zanje.

BORIS LAVRENJEV:

ENAINŠTIRIDESETI

Ruski roman iz državljanske vojne.
Iz ruščine prevedel za "Proletarca" Iv. Vuk

PRVO POGLAVJE.

Proti jutru se je blisketajoči krog kozaških sabelj za trenutek razbil. Razbili so ga vroči curki iz strojnic. In skozi ta prerez se je pognal s poslednjim mrzlčinim naporom malinasto-rdeči komisar Jevsukov.

Iz smrtnega kroga v tisti žametasti kotlovinu se je iztrgalo vsega, z malinasto-rdečim Jevsukovim, še triindvajsetero rdeče-armejcev in Marjutko.

Stodelvenajstero in skoro vse kamele, vse to je obležalo na mrzlih peščenih hribčkih med saksaulovim*) grmičevjem, kačam podobnem in med rdečim bičevjem tamarina.

Ko so javili jesau**) Burigu, da se je preostanek sovražnika prebil, je zasukal svoje košate brke s prsti podobnim zverinskim šapom, odprl usta, podobne žezenemu pepelniku, zazdehal in zakričal leno:

— Hudič jih vzami! Ne izplača se jih lovit; moramo konje čuvati. Sami poginejo v pesku. Bača-bir! —

A malinasto-rdeči Jevsukov s triindvajsetimi in Marjutko je bežal z divjesopečimi stepnimi mrcinami v brezkončno peščeno steno. —

Citatelj je pač že gotovo nestrenpen zakaj se pravi Jevsukovu, da je "malinasto-rdeči"?

Vse po vrsti.

Ko je Kolčal zamašil Orenburško progo s človeškim testom, s puškami našpikanim, ko so bile presenečene lokomotive obsojene, da naj rjave na gluhih tarih — je zmanjkalo v republike Turkestantki črne barve za barvanje kož.

A čas je bil viharen, grmeč, mračen, usnjat.

Cloveškemu telesu, vrženemu iz prijaznih domačih sten v vročino in mraz, v dež in vihar, v besneče sikanje jekla, je bila potreba na krepa obleka.

In ljudje so začeli nositi usnjate suknje.

Barva teh sukenj je bila vedno jekleno-črno-blesteča, groba, trda, kakor lastniki sukenj.

Ali zmanjkala je v Turkestanu taka barva.

Revolucioniški štab je moral med prebivalstvom revirirati zaloge nemških anilinovih barv, s katerimi so ferganski Uzbeki barvali svoje zračno-svilene šale kot nekake žar-ptice, ali ozkoustne turkestanske vzorce tekinskih preprod.

S temi barvami so začeli barvati sveže ovčje kože in turkestanska rudeča armada je zoblešala z vsemi mavričnimi odtenki. — Malinasto-rdeči, oranžasto- in citronasto-žolto, smaragdno-zeleno, tirkisasto in lila.

Komisarju Jevsukovu je po nakazilu štaba usoda v osebi kozavega skladničnika dala hlače in suknjo svetlo-malinasto rdeče barve.

Obraz Jevsukova je bil že od otroških let istotako malinasto rdeč in poln solnčnih peg, a na glavi je mesto las imel nežen račji puhi.

Ako dobavimo, da je bil Jevsukov majhnega zbitja rastu, in je predstavljal s svojo postavo pravilen oval, je bil v malinasto-rdečem suknjiču in hlačah podoben velikonočnemu jajcu.

Na hrbitu Jevsukova so se križali pasi bojne opreme v rusko črko "X" in če se je obrnil, se je pojavila ruska črka "B".

Hristos Voskrseš! ***

Ali o tem ni govorja. V velikonoč in Krista Jevsukov ne veruje.

Veruje v Sovjet in Internacionalo, v Čeko in težki črni nagan v žuljastih in krepkih prstih.

Triindvajseterji, ki so ušli z Jevsukovim na sever iz smrtnega kroga sabelj, so bili rdečearmejevi, enaki, kakor vsi drugi rdečearmejevi. Cisto navadni ljudje.

A nenavadna med njimi je bila Marjutka.

Marjutka, sirota iz naselbine ribičev tam v širokovodni delti reke Volge pri Astrahanu. Od svojega sedmega leta je davanajst let opravljala mizerno delo v trdih, nepremočljivih hlačah, na klopih z ribjo mastjo prepojenih, parajoč z nožem srebrno polske slanikove trebuhe.

Ako so objavili po mestih in vaseh nabor prostovoljev v takrat še rdečo gvardijo, ker še rdeče armade ni bilo, je vtaknila naenkrat Marjutka nož v klop, vstala in šla v svojih nepremočljivih hlačah, da se vpiše v rdečo gvardijo.

Najprej so jo odgnali, a videč jo odločno prihajajočo vsak dan, so se ji smejal in jo sprejeli kot rdečegvardejko z enakimi pravicami. Ali moralja je podpisati izjavo, da se odreka živeti kot ženska in roditi otroke do končne zmage Dela nad Kapitalom.

*) Saksaul — (Haloscyon, Salzstrauch) iz vrst Chenopodiaceae, je grmičje in majhna drevesca ciliandratega vejeva, na videz brezlistnega. Les je zelo težak in nenavadno trd v krkeh. Raste v stepah in puščavah od Urala do Altaja do Perzije in Turkestana. Kalorij ima, kakor dober črni premog.

**) — Kosački ritmometer.

*** — Stari velikonočni običaj pri pravovernih Rusih je, da slikajo na pirkha začetne črke "Hristos Voskrseš" X (H) B (V).

Marjutka, vitka obrežna trstika, je svoje, kakor lisica rujave lase spletala v venec pod težko črnojavno tekinsko papahu*, a njeni oči, poredne, poševno prezarene, so bleščale v žoltem mačjem ognju.

Glavno v življenju Marjutke je bilo — sanjarjenje. Predana sanjarjenju je ljubila pisati na papir kakršenkoli in kjerkoli ga je dobila, z odgrizkom svinčnika, s poševno nagjenjenimi črkami verze.

To je bilo znano celi četi. Ko so prišli v kakršenkoli mesto kjer je izhajal časopis, si je izprosila v pisarni list papirja.

Oblizavaje vsled razburjenja suhe ustnice, je skrbno prepisovala svoje verze, nad vsakim zapisala naslov, a pod verzi podpisala:

"pesem Marije Basove".

Nesla jih je v uredništvo. V uredništvu so, s širokimi očmi gledali na drobno dekle v kožuhu, s kavalirsko karabinko, začuden, sprejemali njene verze, obljubljali jih prečitati.

Marjutka se je mirno ozrla po vseh in odšla.

Tajnik uredništva se je zanimal za verze in se poglobil v nje. Njegove pleča so se dvigala in se začela tresti, usta so lezla od nevzdržnega smeha narazen. Sotrudniki so se zbrali okrog njega in čital jim je pesmi Marjutke. Valjali so se od smeja po deskah — pohištva takrat v uredništvih ni bilo.

Verzi so bili različni. Med drugimi tudi o Lenini.

Lenin, junak naš proletarski.
Na trgu te pretepm krepko.
Ti porušil nuj si dvorec carski.
In stopil si z nogo na delo.

Drugo jutro se je Marjutka zopet pojavila. Uporno gledajoč tajniku v njegov krčevito dregetajoč obraz, je zložila svoje listke, govorč s pojočim glasom:

— Ni mogče objaviti, takoreč? Neobdelano? Pišem jih iz srca, kakor s sekiroj jih sekam, a vendar so še slabci. No, potrudim se še — ne da se pomagati! In vendar, kako je to, da so tako neobdelani? Ribja kolera? A?

Potisnila je svojo turkmenko papahu na celo, zmajala s pleči in odšla.

Marjutki se verzi niso udajali, ali s puško je pogajala cilj z neverjetno spretnostjo. V Jevsukovi četi je bila najboljši strelec in v boju je bila vedno od strani malinastordečega komisarja.

Jevsukov je imel navado pokazati s pristom:

— Marjutka! Glej! Častnik!

Marjutka je zamižala, oblizavala ustnice in mirno pomerila. Strel je zadonel in nikdar zagrešil cilja.

Spustišča puško, je rekla vsakokrat:

— Devetintrideseti, ribja kolera. Štirideseti, ribja kolera.

"Ribja kolera" — je bila priljubljena Marjutkina kletvica.

Nedostojnega zmerjanja ni ljubila. Ako so se psovali pri njeni navzočnosti, je postala mrka, molčča in je zardevala.

V štabu prejete dolžnosti se je držala Marjutka krepko. Nikdo v četi se ni mogel povoliti, da mu je Marjutka prijaznejša. Nekoč po noči se je priplazil k nji Madžar Gucza, ki je pred kratkim vstopil v četo in jo že nekoliko dni poziral s poželjivimi očmi. Slabo se mu je godilo. Komaj živ je se rešil, ves razbit. Marjutka ga je zdelača z ročajem revolverja, polomivši mu troje zob.

Rudečearmejevi so se nad njo ljubeznično norčevali, ali v bitkah so jo čuvali bolje kakor samega sebe.

Govorila je iz njih nežnost, katere se sicer niso zavedali, skrita globoko pod trdo živobravno skorjo sukenj, hrepnenje po topilih, prijetnih ženskih telesih, ki so jih ostavili doma.

Takšni so bili triindvajseteri, malinastordeči Jevsukov in Marjutka potujoči proti severu v nepregledno daljavo zmrzlega peska.

S srebrnimi, viharnimi trilerji je pel punatarski februar. Pokrival je z ledenim puhom ravnine med peščenimi hribčki kakor z mehkim preprogrami. In nad potujočimi v nejasnost in burjo je žvižgal sedaj z divjim pišem, sedaj kakor sikanjem sovražnih krogelj, križajoče v zraku in sikanjoče.

Težko so dvigali iz snega in peska utrujene noge v raztrganih čevljih. Lačne, kosmate kamele so hropele, kričale in pljuvale.

Od burje napihnjena sipina je blestela v solnih kristalih in na stotine vrst je bilo okrog in okrog nebo, po motni črti nizkega horizonta, odrezano od zemlje, kakor z mesarskim nožem.

To poglavje je v moji povesti pravzaprav odveč. Bolje bi bilo, da bi začel kar z glavnoučico, o kateri se bo govorilo v sledenih poglavjih.

Ali čitatelju je bilo potrebno vedeti, od kod so se pojavili ostanki posebnega Jurjevskega odreda v sedemintrideseth vrstah severozapadno od studentev Kara-Kuduk; zakaj se je v rdečearmejski četi nahajala ženska; zakaj je bil komisar Jevsukov malinastordeči in mnogo drugega kar je potrebno čitatelju vedeti.

Tej potrebi sem se pokoril in napisal to poglavje.

Vendar zagotavljam, da je to poglavje brezpomembno.

*) — Kapa iz kožuhovine.
(Dalje prihodnjič.)

ZA PREZERVIRANJE SADJA

Dr. J. Cecil Rhodes, direktor Medical Arts laboratorijs v Philadelphia eksperimentira z novo iznajdenim procesom zamrzovanja, s katerim upoštevati srečnost sadja skozi celo leto.

Pomočna akcija v Clevelandu za Premogarje

Cleveland, O. — Sledi je II. izkaz prispevkov, ki jih je dobil odbor pomočne akcije za premogarje do 10. avgusta

Mramor, J. Grilc, Joseph Grilc, J. Bavec, J. Tancek A. Obed, L. Vičič Fany Zupin, F. Pintar, J. Ahlin, L. Atnad, Anna Filippich, L. Skube, A. Stanovnik, F. Strojin, B. Godec, J. Gerl, J. Fende, J. Bergoc, Jennie Baraga, L. Rebol, A. Fonda in M. Potočnik; po 20c. J. Okorn in J. Zupan; J. Tonejc 15c; J. Horovec 10c; Anna Timšič 5c.

Klub št. 27 JSZ \$25.00; po \$5.00: dr. "Vodnik Venec" Skupaj v tem izkazu \$62.15, št. 147 SNPJ in dr. "Slovenec" prejšnji izkaz \$53.53, skupaj št. 1 SDZ.; po \$2.00, L. Lanč do sedaj \$115.68.

Prispevali so: Fende, J. Bergoc, Jennie Baraga, L. Rebol, A. Fonda in M. Potočnik; po 20c. J. Okorn in J. Zupan; J. Tonejc 15c; J. Horovec 10c; Anna Timšič 5c.

Klub št. 27 JSZ \$25.00; po \$5.00: dr. "Vodnik Venec" Skupaj v tem izkazu \$62.15, št. 147 SNPJ in dr. "Slovenec" prejšnji izkaz \$53.53, skupaj št. 1 SDZ.; po \$2.00, L. Lanč do sedaj \$115.68.

Prispevali so: Fende, J. Bergoc, Jennie Baraga, L. Rebol, A. Fonda in M. Potočnik; po 20c. J. Okorn in J. Zupan; J. Tonejc 15c; J. Horovec 10c; Anna Timšič 5c.

Klub št. 27 JSZ \$25.00; po \$5.00: dr. "Vodnik Venec" Skupaj v tem izkazu \$62.15, št. 147 SNPJ in dr. "Slovenec" prejšnji izkaz \$53.53, skupaj št. 1 SDZ.; po \$2.00, L. Lanč do sedaj \$115.68.

Prispevali so: Fende, J. Bergoc, Jennie Baraga, L. Rebol, A. Fonda in M. Potočnik; po 20c. J. Okorn in J. Zupan; J. Tonejc 15c; J. Horovec 10c; Anna Timšič 5c.

Klub št. 27 JSZ \$25.00; po \$5.00: dr. "Vodnik Venec" Skupaj v tem izkazu \$62.15, št. 147 SNPJ in dr. "Slovenec" prejšnji izkaz \$53.53, skupaj št. 1 SDZ.; po \$2.00, L. Lanč do sedaj \$115.68.

Prispevali so: Fende, J. Bergoc, Jennie Baraga, L. Rebol, A. Fonda in M. Potočnik; po 20c. J. Okorn in J. Zupan; J. Tonejc 15c; J. Horovec 10c; Anna Timšič 5c.

Klub št. 27 JSZ \$25.00; po \$5.00: dr. "Vodnik Venec" Skupaj v tem izkazu \$62.15, št. 147 SNPJ in dr. "Slovenec" prejšnji izkaz \$53.53, skupaj št. 1 SDZ.; po \$2.00, L. Lanč do sedaj \$115.68.

Prispevali so: Fende, J. Bergoc, Jennie Baraga, L. Rebol, A. Fonda in M. Potočnik; po 20c. J. Okorn in J. Zupan; J. Tonejc 15c; J. Horovec 10c; Anna Timšič 5c.

Klub št. 27 JSZ \$25.00; po \$5.00: dr. "Vodnik Venec" Skupaj v tem izkazu \$62.15, št. 147 SNPJ in dr. "Slovenec" prejšnji izkaz \$53.53, skupaj št. 1 SDZ.; po \$2.00, L. Lanč do sedaj \$115.68.

Prispevali so

Dober poset na skupni priredbi v Girardu

Girard, O. — Na pikniku, ki sta ga skupno privedila klub št. 222 JSZ. in druš. Golden Eagle št. 643 SNPJ., smo imeli več udeležencev kot pa smo si jih nadejali. Priredba je uspela, bi pa se bolj, da ni začelo pozno zvečer deževati, ko je bilo razpoloženje najboljše.

Udeležencem in drugim, ki so pripomogli k uspehu, hvala.

Jesen se bliža in s tem doba za obnovitev različnega dela. Sodruži in sodružice, naloge, ki jih imamo so precejšnje. A peliram na vse, da bi postali kolikor mogoče aktivni, da bomo skupno in čim boljše izvajali načrte v prid delavstva.

Pri prošlih občinskih volitvah je bil za mestnega svetovalca (koncilmana) izvoljen tudi rojak Joseph Cekuta. Svoja dva nasprotnika je z lahko porazil.—J. Kosin.

Dne 23. avgusta vsi na piknik in shod v Parkhillu

Franklin-Conemaugh, Pa. — V letošnjih volitvah bo imela svoje kandidate v okraju Cambria v okrajne in lokalne urade tudi socialistična stranka. Med slovenskimi socialističnimi kandidati so: Za okrajnega blagajnika, Anton Gabrenya; za protonotary, Anna P. Krasna; za register of wills, Frank Podboy; za clerk of courts, Andrew Vidrich in za director of the poor, Anton Ukmari. Pri imenovanju kandidatov se je socialistična stranka v tem okraju ozirala tudi na gotove osebe, ki niso člani soc. stranke, in to vsled tega, ker so kolikortoliko naklonjeni socialističnemu gibanju. Socialistična stranka v tem okraju upa dobiti precejšnjo število glasov in s tem bo pokazala kapitalističnim strankam, da se je delavsko politično gibanje tudi pri nas započelo.

Tod imamo tudi takozzano "delavsko (Labor) stranko", katera je pa na njeni zadnji konvenciji v Portage, Pa., pokazala, da je kontrolirana po republikanski in demokratski mašini. Na tej delavski (Labor) konvenciji so bili tudi delegati socialistične stranke, katerih želja je bila, da se pri sedanjih volitvah vsi skupno zavzemajo za kandidate, ki v resnicu pripadajo delavski (Labor) in socialistični stranki. Socialistom želja ni uspela, ker so na tej konvenciji soc. stranko popolnoma ignorirali in postavili kandidate, ki pripadajo republikanski in demokratski stranki. S tem je bila tudi onemogočena vsaka kooperacija soc. stranke z delavsko (Labor) stranko; in to je tudi bil vzrok, da se je naša stranka popolnoma ločila od Labor Party.

Večina delavstva se še danes ne zaveda svojih dolžnosti in je vsled tega pritisnjeno ob kapitalistični zid, da se ne more ganiti; kriva temu je delavska brezbržnost in nevednost. Marsikateri delavec se je že izrazil, da bo delavstvo prišlo do pravega prepričanja ko bo lačno, a danes vidimo, da je lačno, pa je še vseeno daleč od onega, za kar bi se moralno bri-gati; ni mu za delavsko politično stranko in ne za delavske organizacije. Tudi revolucija gre gladnim delavcem po glavi, a pri tem se ne zavedajo, da je treba za uspešno revolucijo, kako politično, industrijalno in gospodarsko organizacijo, in da mora imeti v prvi vrsti armade na svoji strani; kajti vojskovo se z lesenimi palicami in z metanjem kamenja se ne pride daleč.

V Johnstownu, Pa., se je pred kratkim ustanovil med našimi rojaki tudi nekaj političnih klubov s programom, da bo v prvi vrsti zastopal "delavske interese". Do sedaj nam še ni znano, katere kandidate soc. stranke, katera je delavska, bodo za prihodnje volitve in dorisali. Dolžnost političnega kluba z delavskim programom je pokazati, da je v resnicu na strani zatiranega delavstva.

V johnstownski okolici prireja že nekaj časa vsako nedeljo

GALON VINA ZA DVA DOLARJA

Grozdne "konserve", katero so v listih označevali "wine bricks", so ile nekaj časa v newyorski trgovini v denar kakor nobena druga stvar. Prohibicijska oblast je prodajo ustavila, da dožene, če so sme postaviti kršči po takih na videz legalnih ovinkih. Grozdje v teh paketih je kondensirano ter tako preparirano, da se, namočeno v vodi, spremeni v mošt, in ta po določenih naturnih zakonih vino. Na sliki je prodajalna grozdna konzerv in galon prepovedana pijača. Zavoj zadostuje za en galon take tekočine, v kateri napravi 15 odstotkov alkohola.

shode National Miners unija. je zgodilo v eni ur. Orodje so Namen shodov in agitacije je naložili na kompanijski trok. organizirati premogarje. Kakšen bo uspeh, je sedaj težavno prerokovati.

V nedeljo popoldne 23. avgusta se bo radi boljše agitacije za prihajajoče volitve vršil na Parkhillu piknik in shod vseh zavednih delavcev v Cambria okraju. Nastopi več izvrstnih govornikov na ceste, so mi orodje zmetali na cesto, češ, zdaj pa sam znosi dobro u-spela. — P.

Dne 10. junija grem z obrčunom, ki so ga mi napravili 8. junija, v glavno pisarno v Irwin, da dobim kar mi dolgujejo. Generalni superintendent me vpraša, čemu sem bil odslovlen. Počakem mu kopijo letaka, kakršne so dobili pri meni. Pregleda ga in pravi: "Ni moguče, kajti na tem letaku ni nič o štrajku. Ne pripoveduj, da so te zaradi tega odslovili, pač pa povej, ako te kdo vpraša, da zaradi dela pri premogu." Na-ročil mi je, da nai se čez 15 dni zopet oglasim.

Prišel sem, a ga ni bilo notri. Oglasim se ponovno. Dejal mi je, da kompanija premogarje za te čase dobro plačuje. "Dam ti pameten nasvet," je rekel: "Bodi s kompanijo, ki ti daje kruh. Če nočeš, pa se drži socialistov, a povem ti, da socialisti ti dela s plačo nebodo dati, je najvišje število v njeni zgodovini. ker ga nimajo."

If you want to read unbiased, truthful news and editorials that have the welfare of the public as the first consideration,
SUBSCRIBE TO

THE MILWAUKEE LEADER

The only English Socialist Daily in America
540 W. Juneau Ave. Milwaukee, Wis.

SUBSCRIPTION RATES:
One year \$6.00—Six months \$3.00—Three Months 1.50

Sodruži in sodružice!

Zdaj, ko so delavci sami spoznali, da so jih kapitalistični politiki republikanske in demokratske stranke varali, imate priliko, da agitirate za jačanje svoje stranke toliko uspešnejše.

Ustanovite klube JSZ. povsed kjer jih še ni in pojačajte obstoječe.

Zdaj sem na črni listi in ne dobim dela nikjer tod okrog. Tako sem postal član rezervne armade, ki šteje okrog sedem milijonov nezaposlenih.

Nekateri rojaki se mi rogojo: "Prav mu je, socialistu, čemu pa je tako neumen." — Joseph Robich.

Barberton za premogarje

Barberton, O. — Na apel Socialistične stranke države Ohio za stavkujoče premogarje, ki smo ga prejeli pred kratkom smo se po možnosti odzvali. Klub slabim razmeram, ki vladajo pri nas, smo nabrali vsoto \$15.55, katero smo poslali na pristojno mesto.

Prispevali so: Leo Bregar, \$1.50; po \$1: Joe Jereb, George Skultz, John Slanovec, Louis Valant, Frank Kotar in Joe Irman; po 50c: Martin Bolka, Math Zuker, Joe Hilman, Mary Jurkošek, John Pustovrh, Frank Cich, Jernej Penko, John Spetic, Luka Može, Jack Sabec, John Fidel in John Jankovich; po 25c: Anton Pečnik, John Garbor, John Ujčič, Joe Ujčič, Joseph Hiti in F. J. Steblaj; po 20c: Joe Braniseli in Frank Virant; Obrat Sabodin, 15c.

Iskrena hvala vsem prispetateljem.

John Jankovich, Leo Bregar, nabiralca.

Velika udeležba na "Savinem" pikniku

Chicago, Ill. — Vreme je bilo prošlo soboto (15. avgusta) pevskemu zboru "Sava" nakljeno. Njen večerni piknik pri Keglu in Willow Springsu je posetilo izredno mnogo ljudi. Zabava je bila živahnna in plesišče napolnjeno do konca. Priredba je tudi zmotno dobro u-spela. — P.

Velikost "medicinske industrije"

Ameriška medicinska "industria" zaposluje približno 1,500,000 oseb. Izmed teh je 143,000 zdravnikov, 67,000 dentistov, 152,000 strežnic, 184,000 lekarjev, klerekov in pomočnikov, in 550,000 je delavcev v bolnišnicah in drugih zdravstvenih zavodih.

Mnogo študentov

Ne le težakov in drugih manuelnih delavcev ter obrtnikov, nego tudi šolanj delavcev je v izobliju. Vzlic temu se šole polnijo. V michiganski univerzi je bilo v prošlem semestru vpisanih 15,877 študentov. To je najvišje število v njeni zgodovini.

If you want to read unbiased, truthful news and editorials that have the welfare of the public as the first consideration,
SUBSCRIBE TO

Reports and Comments

Picnic in Parkhill and Other Events

August 23 is the day that the Cambria county Socialists under the auspices of branch No. 5 JSF will hold a picnic at the Parkhill Grounds. In case it rains the affair will be held in the Franklin Boro Hall. Several good speakers from Pittsburgh will be here. It is the duty of every working man to be present and find out what's wrong with us and the present system.

This year the Socialist Party of Cambria has candidates for every weeks ago. "Socialist Vienna" was county office. Several of them are members of branch No. 5 JSF. If elected they will see that the working man gets his rights. The YPSL from Nanty-Gio have already promised to be with us. The JSF clubs in and about the neighborhood as well as the public are invited.

Our last meeting of the English Division was not well attended. I would suggest that we consider some of those suggestions which were published in the Proletarec several discussed by the comrades which proved an interesting topic. Comrade Anna P. Krasna brought an article concerning Vienna which appeared recently in the Johnstown Democrat. Several good achievements were pointed out, showing what a Socialist government can do.

The New Leader, several weeks ago, told us about the progress of the Nanty-Gio socialists. They have increased their membership from 5 to 200 and most of them being miners. We only hope that they continue with such gains and that it would spread to Johnstown and its vicinity.

Do the capitalists see the writing on the wall, realizing that the socialists are becoming more powerful? At least one would think so from the following editorial taken from the Johnstown Democrat dated August 1.

"In the coming election the platforms should be of the type that would suit the present economic depressions for instance:

"1. Many people are hungry—but there is plenty of food available.

"2. Many people are walking with their feet on the ground—but there is plenty of leather and shoe making machinery available.

"3. Millions of people need clothes—and there is an overproduction of cotton, an abundant supply of wool in this world and millions of idle spindles.

"4. Millions of people need furnishings for their homes—while men able to supply the thing—are looking for jobs."

You can draw your own conclusions as to the above. They finally think it necessary to do something for the present conditions and it's high time that they do because people are getting tired of promises.

Frances Langeholc, Johnstown, Pa.

It Won't Be Stolen

"Why so down in the mouth?"

"Lost my new car."

"Why don't you report it to the sheriff?"

"The sheriff! Why he's the one that took it."

So Don't Do It

One fault begets another; one crime renders another necessary.

TO LEARN ABOUT PRESENT SOCIAL PROBLEMS

READ

UNEMPLOYMENT AND ITS REMEDIES

By HARRY W. LAIDLER

104 pages price 15c

Socialism

32 pages price 10c

The A B C of Socialism

By FRED HENDERSON

16 pages price 10c

One Billion Wild Horses

By STUART CHASE

24 pages price 10c

Literature agents!

Send for the quantity prices.

SOCIALIST PARTY OF AMERICA

2653 Washington Blvd. Chicago, Ill.

To broaden your knowledge of the Socialist and Labor movement, read

The New Leader

OFFICIAL ORGAN, S. P.

7 East 15th Street,
NEW YORK CITY, N. Y.

One year \$2, half year \$1,
three months 75c.

The Farmer's Problem

Agriculture has always been a problem for Socialists in every country. Its trend has not been the same as that in industry. In capitalist industry the tendency has always been to enlarge the business until through consolidation elimination of the small capitalist and creation of a working class with interests antagonistic to the owners of industry.

In agriculture the tendency towards large capital and large holdings has not been evident till in recent years the factorized farms have appeared. The persistence of small holdings has also been striking with the result that small owners have the psychology of an intermediate class. They fear the class above them and dread being reduced to a wage status. So long as they own a few acres they feel that they have a stake in capitalism. They may rebel against some phases of capitalist extortion and yet not see that it is the whole capitalist system that is their enemy.

Today hundreds of thousands have lost their land while those who still possess some cannot wring an existence from the soil. Senator Capper shows what 25 cent wheat means to him. A farmer pays the price of five bushels of wheat for a pair of boy's knickers; he pays one bushel for a loaf of bread; one bushel for five pounds of flour, and one bushel for a pound of ham. This rightful inequity in exchange is a constant reminder that a few acres of land no longer mean independence but servitude.

There is no final and satisfactory solution of this problem for the farmer within the capitalist system. Socialism should make a strong appeal at least to some of them despite a hangover of individualist views.

—The New Leader.

The Nature of American Radicalism

Nowhere is the lack of constructive forces more evident than in the United States. No Communist can beat Kansas farmers in cussing Wall Street and the government now. We have plenty of discontent in America but it is economically almost illiterate. Little merchants are discontented enough but their remedy is to smash chain stores. That is no remedy at all for the masses as consumers. Indeed chain stores may be making the job of socialization easier. The farmers want what they ought to have—a decent price for their products—but the owning farmers don't want to think about getting rid of tenant farming, and few farmers bother with the general economic situation, especially in its international aspects. The oil producers who have been given under our system a right to oil which ought to have been reserved for the public, now suffer from overproduction, talk radicalism, and ask for nothing bigger than an embargo on foreign oil and a few other arrangements to give them more of the gravy! Some of the worst Negro baiters in the South are fine radicals when it comes to cussing Wall Street.

The worst part of it all is that the workers themselves are fooled by these self interested proponents of quack remedies. The failure of the A. F. of L. in this crisis is a disgrace and a tragedy. Matt Woll talks conferences with employers and world boycotts against Russia. Meanwhile the A. F. of L. has no machinery for financing important strikes and no philosophy and no program adequate to the situation. It plays with the old parties, neither of which has any real program even for the relief of unemployment.

Why do I say these things? Not to discourage labor organization on the political or economic fields, but to encourage it. The only answer to economic illiteracy for farmers and workers is Socialism. We can get a hearing. We must be aggressively on our job.—

Norman Thomas.

Is This a Dole?

More than \$40,000,000 were expended for relief of needy families in 100 American cities during 1930, reports the children's bureau of the department of labor. This was twice the amount of the previous year, and did not include some expended by missions, lodging houses and other provisions for temporary shelter; nor did it include mothers' pensions or mothers' allowances from public funds.

The Motor Juggernaut

According to an analysis prepared by the Travelers Insurance Co. there were in the United States, during the year 1930, 835,250 automobile accidents, which resulted in 32,500 deaths and 962,325 injuries. Collisions with pedestrians caused almost 50 per cent of the deaths while collisions with other automobiles were responsible for 49.2 per cent of the injuries resulting from motor accidents.

MORE ENGLISH
ARTICLES ON PAGE 7.

Proletar

OUR AIM:
EDUCATION,
ORGANIZATION,
CO-OPERATIVE,
COMMONWEALTH

FRAGMENTS

We would like to take a census of the working class voters of this country who voted for "prosperity" in 1928, urging them to write on their ballots what they think of it, but we would not guarantee to publish the answers for fear of offending the postal authorities.—New Leader.

So the purpose of prisons is to reform men? What hope have outside reformers if it takes a prison 20 years?

A good citizen is one who breaks the right laws.

New York carries millions of rats to the city's island dump, but seldom, alas! the right ones.

Good times, it would appear from Herbert's speeches, are caused by the shrewdness and wisdom of statesmen; bad times by natural laws over which men have no control.

Milwaukee Leader.

Education pays everybody except the educators.

That Oregon man given six months for using profanity on the radio will have sense enough to confine himself to the drama hereafter.

Boulder Dam

In our issue of June 24 we published an article on Boulder Dam, which is being built by six western firms under open shop conditions. In this article it was suggested that the contractors, having underbid their nearest competitor by \$5,000,000, would rush the work through as cheaply and with as little attention to the safety and welfare of the workers as they possibly could. Already five workers have been killed on the job and according to an article in this month's Journal of Electrical Workers and Operators, at least 200 men are likely to be killed before the dam is finished.

Though every large construction of this kind requires a certain amount of human sacrifice, it is said that the refusal of the six firms to meet the demands of organized labor will make the sacrifice much greater than it should be. But however many lives are lost during the process of construction, Secretary Wilbur must bear a heavy share of the responsibility, for it was he who insisted that the job be done by private contractors and not by the reclamation service whose record for care of the lives and welfare of its workers has, in the various large constructions it has undertaken in the past, always been an enviable one.

—The New Republic.

Why Not?

The ridiculousness of the tragedy in which America finds itself — starvation in the midst of plenty — should be enough to jolt the people loose from the system which causes this paradox.

Factories and other industries shut down or run short time because there is too much of everything. Too much, in the sense that there is more than the people can buy. With this super-abundance staring them in the face, millions of men, women and children are enduring the pangs of hell for lack of the bare necessities of life. They are being depleted physically and mentally. Physically on account of want and worry. Mentally, because of worry, despair, the blackness of the prospect.

Why should this be?

There is no reason at all—only an excuse.

The excuse is that the industries are owned by private corporations and private individuals who run them for their own private profit. If there is no profit for a given period, they don't run them during that period; or they curtail them enough to pay a profit. This throws the workers out of employment. The profit system, capitalism, is the only excuse there is for the ridiculous tragedy. If that system is to be continued the tragedy will continue intermittently. Things will get better, no doubt, but there will be a million or more of unemployed in so-called prosperous times; and when the cycle runs its course there will be another depression, with millions idle. It is the nature of the system.

But, at any time when this ridiculous tragedy — starvation in the midst of plenty — jolts the minds of the people loose from their reverence for the profit system, they can alter it so to stop depressions and also stop unemployment. Replace the profit system with the co-operative system—and the trick is done.

Why not? — Milwaukee Leader.

Preference Law Unfair

Considerable controversy has been caused by the claims of ex-soldiers to first right to public employment, and the energetic stand taken by the ex-service men for preference.

The law was passed as sop to the military element and places a premium on enlistment. The idea sought to convey is, that soldiers are entitled as a matter of right and merit to hold the reins of government.

The military element in society would like to exalt war service above the more useful service in industry so that it will in the future be easy to get "fighting forces." The soldiers' preference law should be repealed as unjust and dangerous.—Minnesota Union Advocate.

SHAW SEES JOBS

For my part I see no difficulty in finding work for the unemployed. Take the places they live in, for instance. There is the urgently necessary work of knocking these places down, burning their putrid debris, and replacing them with decent dwellings.

—George Bernard Shaw.